१२९ शालिसम्पत्तौ कोद्रवाशनन्यायः शालिः उत्तमधान्यभेदः कोद्रवः अधमधान्यभेदः उत्तमवस्तुसद्भावे यत्राधमवस्तुसेवनं तत्रास्य प्रवृत्तिः ।

१३० श्यामरक्तन्यायः घटादौ श्यामगुणनाशे यथा रक्तगुणोत्पत्तिरेवं यत्र पूर्वगुणनाशे अपरगुणसमावेशस्तत्रास्य प्रवृत्तिः ।

१३१ श्यालशुनकन्यायः इत्थं लौकिक्याख्यायिका कश्चित्पुरुषः स्वगृहे वर्त्तमाने शुनि श्यालनामसङ्केतं कृतवान् मुग्धा च तद्भार्या तं भ्रातरं मन्यते स्म स च यदा तस्याः कोपोत्पादनाय तं श्वानं प्रति गालीर्ददाति स्म तदा सातिकोपपरीतात्मीयतयाऽतिदुःखवती बभूवेति तथा च स्वाभ्रातरि शुनके भ्रातृताभ्रान्तिमत्या भार्य्यायाः कोपोत्पादनाय भर्त्रा शुनकनिन्दा क्रियते तथात्यन्ताभिन्नेऽपि तत्तद्विग्रहावच्छिन्ने परमेश्वरे भेदभ्रमवतां कोपोत्पादनाय शास्त्रेण तदिष्टविग्रहावच्छिन्नपरमेश्वरनिन्दाव्याजेनेतरविग्रहावच्छिन्नेशस्तुतिः क्रियते इति केचित् । वस्तुतस्तु यथा शृगालगालिप्रदाने वक्तृतात्पर्य्याभावेऽपि श्यालैक्येन तात्पर्यभ्रमात्तस्याः कोपोत्पादस्तथा शास्त्रस्य ब्रह्मविष्ण्वाद्युपकर्षे तात्पर्य्यभावेऽपि तेषां सूत्रविराडादिनामसाम्येन तात्पर्य्यभ्रमवतां कोपादिः । इयांस्तु विशेषो यत्तस्य कुपितप्रियामुखावलोकनाय प्रवृत्तिः शास्त्रस्य तु मारणाय गृहीत इति न्यायेन कथञ्चिदैक्यबोधनायेति भेदः ।

१३२ सन्दंशपतितन्यायः संदंशः । (साँडाशी) इति यस्य प्रसिद्धिः तेन स्वावयवयोर्मध्यपातिनः पदार्थस्य यथा ग्रहणम् एवं पूर्वोत्तरयोः पदार्थयोर्ग्रहणेन तन्मध्यस्थपदार्थस्य ग्रहणं यत्र विवक्ष्यते तत्रास्य प्रवृत्तिः ।

१३३ सन्निहितादपि व्यवहितं साकाङ्क्षं बलीय इति न्यायः शाब्दबोधयोग्यतया साकाङ्क्षस्य स्वार्थान्वयबोधप्रयोजकतेति नियमेन तस्य चासत्तिक्रममनादृत्य अन्वययोग्यपदार्थवाचकशब्दस्य व्यवहितत्वेऽपि आसत्तिं प्रकल्प्य यथा काव्यादावन्वयः एवं यत्र साकाङ्क्षकत्वं तत्रैव तस्यान्वय इति यत्र विवक्षा तत्रास्य प्रवृत्ति ।

१३४ सन्निहिते बुद्धिरन्तरङ्गमिति न्यायः सन्निकृष्टविप्रकृष्टयोर्यत्रोभयोरन्वयसम्भावना तत्र सन्निहितस्यैव आसत्तिबलादन्वयः न विप्रकृष्टस्येत्येवं विवक्षायामस्य प्रवृत्तिः ।

१३५ समूहालम्बनन्यायः यत्र उपस्थितपदार्थानां विशेषणविशेष्यभावेनान्वयासम्भवः तत्र उपस्थितपदार्थानां समूहमालम्ब्यैव बोधः यथा घटः पटश्च इत्यादौ घटपटयोरुभयोरेव विशेष्यता । समूहालम्बनबोधे च विशेष्यताद्वयम् संशये तु एका विशेष्यतेति भेदः ।

१३६ सम्भवत्येकवाक्यत्वे वाक्यभेदो न चेष्यते इति न्यायः पशुना यजेतेत्यादौ यागे एकत्वविशिष्टपशुकरणकत्वं विधेयं न तु पशौ एकत्वं यागे च पशुकरणकत्वमित्येवं विधेयद्वयम् । एवमन्यत्रापि ।

१३७ सर्वं विशेषणं सावधारणमिति न्यायः यथा श्वेतः शङ्ख इत्यादौ श्वेत एवेत्यर्थपरत्वमेवन्यत्रापि ।

१३८ सर्वं वाक्यं सावधारणमिति न्यायः अवधारणवाचकस्याभावे यत्रावधारणं प्रतीयते तत्रास्य प्रवृत्तिः । एवकारादिसत्त्वे तु तस्यैवावधारणवाचकत्वम् न तत्रास्य प्रवृत्तिः ।

१३९ सर्वापेक्षान्यायः बहुषु निमन्त्रितेषु एकस्मिन् आगतेऽपि यथा न तस्यै भोजनं दीयते अपेक्षते च सर्वान् एवं यत्र सर्वापेक्षा तत्रास्य प्रवृत्तिः ।

१४० सविशेषणे हि वर्त्तमानौ विधिनिषेधौ विशेषणमुपसंक्रामतः सति विशेष्ये बाधे इति न्यायः यथा घटाकाशमानय न मण्याकाशमित्यानयनविषयौ विधिनिषेधौ विशेष्ये आकाशे बाधाद्घटादिरूपं विशेषणमुपसंक्रामतस्तथा यत्र विवक्षा तत्रास्य प्रचारः । न च निषेधस्य कथं बाधः तस्य प्रसक्तिपूर्वकतया तदभावेऽनुपपत्तेः किं चात्र विधिनिषेधशब्दौ भावाभावमात्रबोधकौ तथा च घटाकाशोऽत्रानीतो न मण्याकाशः घटाकाश उत्पन्नः शरावाकाशो विनष्ट इत्यादौ भावाभावौ विशेष्ये बाधाद्विशेषणमुपसंक्रामतस्तथा विवक्षायामस्य प्रवृत्तिः । विशेष्ये बाधाद्विशेषणे तयोः पर्यवसानमित्यर्थः ।

१४१ साक्षात् प्रकृतौ विकारलय इति न्यायः यथा घटादीनां लयः स्वप्रकृतौ कपालादावेव न तु परमाणौ तथैवानुभवादित्येवं विकारस्य स्वप्रकृतिलयो यत्र विवक्ष्यते तत्रास्य प्रवृत्तिः ।

१४२ सावकाशनिरवकाशयोर्मध्ये निरकाशोबलयान् इति न्यायः सम्भवद्विषयान्तरः सावकाशः अतथाभूतो निरवकाशः तेन निरवकाशेन सावकाशो विधिर्बाध्यते यथा माहिंस्यात् सर्वाभूतानीति निषेधवाक्यं निरवकाशेन श्वेतमालभेतेति वाक्येन बाध्यते हिंसाया वैधेतरविषयकत्वसम्भवेन तत्र तस्य सावकाशत्वात् पश्वालम्भनस्य विषयान्तराभावात् न तस्य सङ्कोच एवमन्यत्रापि ।

१४३ सिंहावलोकन्यायः सिंहो यथा कञ्चिन्मृगं हत्वाग्रे